

Новото свѣтовно положение на Римъ докарало и друга важна промѣна въ общественото устройство на държавата: то се отразило върху селското съсловие, което главно изнесло на плещитѣ си многобройнитѣ войни, тъй като въ това време бедното градско население и волноотпущеницитѣ не били привлечани къмъ военна служба. Мнозина селяни загинали въ войнитѣ, а тия, които се върнали у дома си следъ дълго отсъствие, заварвали стопанствата си съсипани и често пѣти нѣмали нито сръдства, нито желание да започнатъ отново обработката на земята си. Тѣ продавали нивитѣ си и отивали въ града, който и тогава упражнявалъ привлѣкателна сила: тамъ имало удоволствия, тамъ раздавали често жито и пари, пѣкъ имало и надежда да се намѣри по-лесно работа.

Докато селячеството въ Италия се намалявало и обеднявало, капиталътъ се засилвалъ и нараствалъ. Образувало се съсловие отъ капиталисти, които наемали събирането на държавнитѣ данъци и се занимавали съ едра търговия. Тия капиталисти повечето се стремѣли да станатъ и земевладѣлци, за да получатъ достъпъ въ първата класа, аристокрацията; па и самото сенаторско съсловие, на което била запрeтена търговията, влагало капиталитѣ си въ земя. Тая жажда за земя погълнала и много отъ именията на дребнитѣ земевладѣлци. По такъвъ начинъ израстнали голѣмитѣ имения (латифундии), за които единъ старъ писателъ казва, че тѣ погубили Италия и провинциитѣ. Мнозина отъ притежателитѣ на латифундии преминали отъ по-малко доходното житно производство къмъ скотовѣдство, особно въ Южна Италия, която била много опустошена въ време на втората пуническа война и изгубила селското си население. На други мѣста пѣкъ се предпочитало обработването на лозя и маслини, а близо до града — на зеленчукъ и плодове.

Едритѣ земевладѣлци имали нужда отъ евтина работна сила, която тѣ намѣрили въ робитѣ. Тоя удобенъ материалъ имъ доставяли войнитѣ, които хвърлили на пазара голѣмо количество роби. Търговията съ роби разцвѣтнала; морски разбойници кръстосвали Сръдиземното море и заграбвали свободни хора, които продавали като роби. Робството става сега важенъ факторъ на стопанския животъ; то прониква и въ скотовѣдството и въ земедѣлието.

Робското стопанство обезценило свободната работа, и дребнитѣ селяни и занаятчии на много мѣста въ Италия били изтикани отъ робитѣ. Отъ друга страна, тия огромни маси отъ роби